

Важливою проблемою є помилки, яких припускають посадові особи при реалізації своїх повноважень. Так, останнім часом можна спостерігати випадки неправильного застосування норм права, при якому посадова особа може піддатися штрафним санкціям, а орган влади - бюджетним заходам примусу. Помилки, допущені під час реалізації правомірних дій при проведенні контрольних заходів, передбачені положеннями і посадовими регламентами, найчастіше є наслідком некомпетентності службовців, залучених з боку експертів, або пробілами двозначності правових норм законодавства.

Для детального розгляду питання правового регулювання зобов'язань, які є наслідком заподіяння шкоди правомірними діями, слід звернути увагу на таку категорію, як правомірність заподіяння шкоди.

Визнання, дотримання і захист прав і свобод людини - обов'язок держави. Таким чином, отримання реальної компенсації за шкоду, заподіяну правомірними діями державних органів влади та їх посадових осіб, є базовою гарантією дотримання основних і законних інтересів громадян.

Джерела та література:

1. Дзера Ю. М. Теоретико-правові підходи щодо участі держави у цивільних відносинах та її правосуб'єктності / Ю. М. Дзера // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 66–71 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-1/10djmtip.pdf>
2. Калиновський Б. В Відповідальність органів і посадових осіб місцевої публічної влади в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 1 (15).
3. Коструба А. В. Держава в системі суб'єктів цивільного права України. Вісник Національної академії правових наук України № 4 (91) 2017.
4. Решетник Л. П. Правові питання компенсації шкоди, заподіяної порушенням екологічних прав громадян [Текст] : монографія. – Луцьк: Вежа-Друк, 2013. – 156 с.

Kravchuk M., Husak A. Legal liability for damage caused by lawful acts. *The abstracts consider the issues of liability and compensation for damage caused by public authorities and their officials to the subjects of civil law through the application of lawful acts.*

Keywords: state, state bodies, officials, causing harm, lawful actions, liability, compensation for damage.

РОЗВИТОК КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ЗЕМЛЮ ЗА ПОЛЬСЬКИМИ КОНСТИТУЦІЯМИ

М. А. Кравчук, А. В. Новаковська

У статті досліджено розвиток конституційного закріплення права власності на землю в Польщі. Відбувся перехід від належності права власності на землю окремому класу до визнання права приватної власності на землю.

Ключові слова: конституція, право власності на землю.

Актуальність теми дослідження. В Україні уже тривалий час проводиться земельна реформа, яка, зокрема, спрямована на відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення. Водночас, якісне проведення земельної реформи має бути забезпечено відповідним конституційно-правовим регулюванням. Вивчення зарубіжного досвіду конституційного закріплення права власності на землю сприятиме пошуку ефективних моделей правового регулювання в Україні.

Виклад основного матеріалу. Польський досвід конституціоналізму в цілому є близьким до вітчизняного, адже перші конституції в Польщі та в Україні з'явилися у XVIII ст.

Окрім того, Польща тривалий час перебувала під впливом СРСР, в той час як Україна знаходилась в його складі. Зазначені фактори не могли не відобразитись на традиціях конституціоналізму та право творення, ставлення до права власності на землю.

Перша польська конституція 1791 року, так звана Травнева Конституція (Закону про управління), була прийнята сеймом, який на той період був станово-представницьким органом.

Згідно з Законом про управління 1791 року станове представництво ліквідувалося і передбачалося формування реального двопалатного парламенту, нижня палата якого прямо визначалася як «представництво народної влади». Тим самим у Законі про управління знайшла відображення ідея народного суверенітету. Крім того, в його преамбулі сам Закон про управління визначався як «народна конституція». Окремі його розділи були присвячені законодавчій, виконавчій та судовій владі, що свідчило про сприйняття ідеї розподілу влад. Відомо, що обидві зазначені ідеї склали підвалини теорії і практики світового конституціоналізму [1, с. 3]. З огляду на історичні події, які передували прийняттю Конституції 1791 року, враховуючи суспільний устрій тогочасної Польщі, поділи Польщі кінця XVIII ст., варто зазначити, що Конституція Польщі 1791 року визнавала приналежність землі польській шляхті та право власності на землю за польською шляхтою.

Уже 18 квітня 1791 року польський Сейм прийняв Закон про міста, яким мешканцям міст надано ряд цивільних прав, що належали раніше виключно шляхті, в тому числі право набувати землю у власність [2, с. 14].

У 1919 року в Польщі була прийнята «мала конституція», що закладала підвалини майбутньої незалежної держави та стосувалась ключових позицій її організації.

Після I світової війни Польща здобула незалежність та прийняла Конституцію 1921 року. У ст. 99 Конституції Речі Посполитої 1921 року визнавалось, що земля виступає одним з чинників існування народу і держави, тому не може бути предметом необмеженого обороту. Окремо закон врегулював питання обігу землі, їх примусового викупу. А сам сільськогосподарський устрій Польщі був заснований на сільських господарствах, створених на основі приватної власності [3].

Конституційна реформа Польщі, проведена у 1935 році, спрямовувалась на зміну державного режиму та статусу вищих державних органів, цим і зумовлювалась відсутність правового регулювання права власності на землю на конституційному рівні.

Традиція прийняття «малої конституції» була реалізована в Польщі і після II світової війни шляхом прийняття Конституції 1947 року, яка спрямовувалась на тимчасове впорядкування державного устрою Польщі повоєнного періоду. Тож очевидно, що право власності на землю вона не охоплювала.

У 1952 р. після так званого всенародного обговорення законодавчий сейм прийняв Конституцію, згідно з якою була визнана «державна народної демократії, в якій влада належить трудовому народові», і державу було офіційно іменовано Польською Народною Республікою (ПНР). Передбачена за цим актом організація державного механізму по суті копіювала встановлену за тогочасними радянськими конституціями. У лютому 1976 р. була ухвалена нова редакція Конституції 1952 р., за змістом якої ПНР характеризувалася як «соціалістична держава», а ПОРП (Польська об'єднана робітничка партія) – як «провідна політична сила суспільства у будівництві соціалізму» [1, с. 7]. Стаття 12 Конституції 1952 р. передбачала, що Польська Народна Республіка визнає і охороняє на підставі чинних законів індивідуальну власність і право спадкування землі, будівель і інших ресурсів продукції, що належить селянам, ремісникам і надомникам [4]. Після внесення змін у 1976 році, стаття 12 закріпила, що загальнодержавна власність, в тому числі державні землі, підлягають особливому догляду та піклуванню з боку держави і громадян [5].

Сучасна Конституція Республіки Польща 1997 року у статті 20 передбачає, що суспільна ринкова економіка, заснована на свободі господарської діяльності, приватної власності, солідарності, діалогу та співробітництва соціальних партнерів, є основою господарського устрою Польської Республіки. Також в статті 64 Конституції Республіки Польща 1997 року зазначено, що кожен має право на власність, інші майнові права також право спадкування. Власність, інші майнові права та право спадкування підлягають рівному для всіх юридичному захисту [6]. Відповідна конституційна норма закріплена в Розділі II «Свободи,

права і обов'язки людини і громадянина» в підрозділі «Економічні, соціальні та культурні права і свободи».

Висновки. Маючи довготривалу історію конституційного розвитку, польське конституційно-правове регулювання права власності на землю піддавалось зміні під впливом історичних подій та ознаменувалось переходом від права приватної власності представників шляхти до права індивідуальної власності на землю.

Джерела та література:

1. Конституція Польської Республіки (з передмовою Володимира Шаповала). К.: Москаленко О. М., 2018. 84 с.
2. Konstytucja 3 maja 1791 na podstawie tekstu ustawy rządowej z archiwum sejmu czteroletniego przechowywanego w archiwum głównym akt dawnych w Warszawie. Електронний ресурс: Режим доступу: http://agad.gov.pl/wp-content/uploads/2018/12/Konstytucja-3-maja_PL-v5.pdf
3. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej - Ustawa z dnia 17 marca 1921 r. Електронний ресурс: Режим доступу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19210440267>
4. Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej uchwalona przez Sejm Ustawodawczy w dniu 22 lipca 1952 r. Електронний ресурс: Режим доступу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19520330232>
5. Ustawa z dnia 10 lutego 1976 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej Електронний ресурс: Режим доступу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19760050029>
6. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Електронний ресурс: Режим доступу: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

Kravchuk M., Novakovska A. Development of the constitutional right to land in the Polish constitutions. *The article examines the development of the constitutional consolidation of land ownership in Poland. There was a transition from the ownership of land to a particular class to the recognition of private ownership of land.*

Keywords: constitution, land ownership.

ПРЕЗУМПЦІЯ НЕВИНУВАТОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

О. В. Крикунов, Т. В. Чорний

Досліджено засадничі судові прецеденти, у яких було витлумачено і застосовано презумпцію невинуватості як елемент права особи на справедливий суд. Відзначено її поширення на всі етапи кримінального провадження та на всіх його учасників, інших представників влади, пресу.

Ключові слова: презумпція невинуватості, право на справедливий суд, практика Європейського суду з прав людини.

Конвенція про права людини і основоположні свободи 1950 р. [1] (надалі – Конвенція) у ч. 2 ст. 6 закріпила презумпцію невинуватості як елемент права особи на справедливий суд у такому викладі: «Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку».

Суд з прав людини (надалі – Суд) стало вважає, що ця норма Конвенції вимагає, щоб у кримінальних справах суди «не виходили з переконання чи припущення, що інкриміноване діяння вчинене обвинуваченим (...), тягар доведення покладається на сторону обвинувачення,